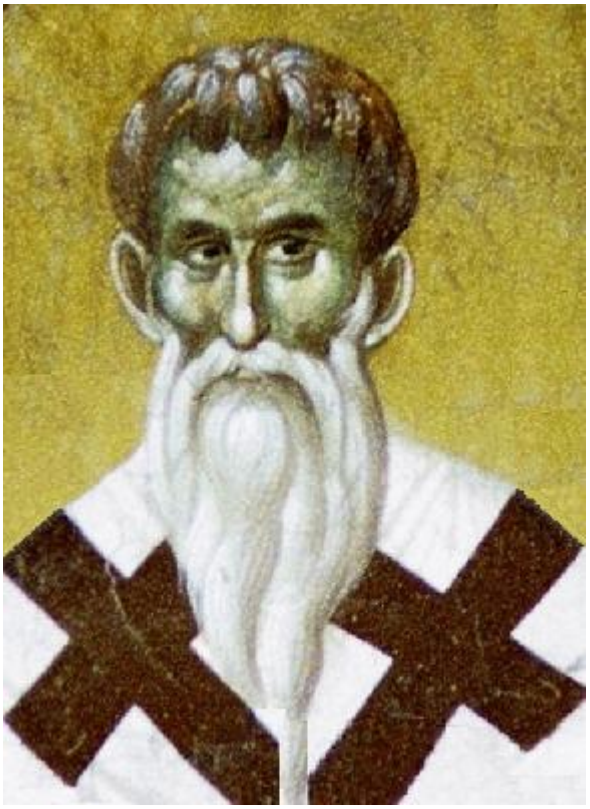
01.06.2013 г. / 23:34:29

Вяра

15.06 по еретическия, †02 юни по православния календар - Св. Никифор Изповедник, патриарх Константинополски

Страдание на свети Никифор Изповедник, патриарх Цариградски († 828 г.)



Великият поборник на благочестието свети Никифор се родил в Цариград от благочестивите и богобоязливи родители Теодор и Евдокия. Баща му се удостоил с изповеднически венец, претърпявайки рани и изгнание за почитането на светите икони. При царуването на Копроним той заемал длъжността нотарий по тайните царски дела, и срещу него постъпил донос, че той благочестиво почита светите икони, покланя се на образа на Спасителя, на Пречистата Божия Майка и на всички светии. Царят веднага извикал при себе си блажения Теодор, подложил го на разпит и като се убедил в справедливостта на доноса, дълго го принуждавал да остави иконопочитанието; когато Христовият раб не се подчинил на царската воля, след жесток побой бил изпратен на заточение в град Молин и хвърлен в мрачна тъмница, в която страдал за правата вяра. След време отново го повикали в Цариград и още по-упорито го принуждавали да приеме ереста, проповядвана от царя; но той оставал твърд като

диамант в благочестието, съгласявайки се по-скоро да претърпи рани и смърт, отколкото да наруши църковните закони и преданията на светите отци. По заповед на беззаконния цар той отново бил подложен на различни жестоки мъчения и отново бил изпратен в изгнание; след като прекарал шест години в Никея като затворник и страдалец, той отишъл при Господа във вечната свобода на блажения живот. Неговата съпруга, честната Евдокия, била участница във всички беди и страдания на своя мъж, последвала го в изгнанието и страдала във вериги, без да се разделя с него нито тялом, нито духом. След смъртта на мъжа си тя се върнала в Цариград и прекарвала дните си богоугодно, както подобава на истинска християнска вдовица. В това време синът ѝ Никифор, след като се изучил, получил при царския двор длъжността на баща си. След това блажената Евдокия се удостоила да види своя син първо в ангелски образ, а после и в светителски сан; тогава, благодарейки на Бога, тя се оттеглила в женски манастир, постригала се в монашество и след богоугодни подвизи се преставила в Господа в дълбока старост.

Блаженият Никифор, за когото е разказът ни, бил свята клонка от свят корен: още от утробата на майка си възпитан в благочестие, отгледан в добронравие и поучен в богоугодния живот, той прекарвал дните на младостта си целомъдрено, в строго въздържание, и бил изпълнен с външна и вътрешна мъдрост - светска и духовна: той изучил в съвършенство не само книгите на елинските любители на мъдростта, но и божествените писания; красноречив оратор, украсен с всякакви добродетели, отличаващ се с разум и добронравие, той бил обичан и почитан от всички. Като възмъжал, при царуването на Лъв, сина на Копроним, Никифор бил удостоен със сан на царски съветник и запазвал правоверието сред зловерните, покланяйки се на светите икони и привеждайки и

другите към това с богомъдри увещания. Когато, след смъртта на Лъв, при царуването на сина му Константин и майката на Константин Ирина, в Никея бил свикан седмият Вселенски събор против иконоборческата ерес, тогава блаженият Никифор, който бил още мирянин, оказал значителна помощ на заседаващите на събора свети отци, като човек мъдър и добре познаващ божественото писание; като на знатен мъж му било поръчано да говори на събора от името на царя. Така още преди епископството той се проявил като изповедник и учител на православието, посрамвайки еретиците при разрешаване на спорните въпроси, за което го благославяли и облажавали светите отци от събора.

След този събор Никифор останал още няколко години в почетния сан на царски съветник. По-късно, убедил се, че трудът за суетния и шумен свят не принася полза на душата, видял, че в двореца започват раздори между сина и майката, Никифор, презирайки суетната слава, оставил високия сан, отдалечил се от града, поселил се на едно далечно и безмълвно място при Тракийския Босфор и започнал уединено да се труди само за Бога, в молитва и пост, стремейки се към своето спасение. След време построил църква, събрал монаси и създал манастир; самият той не носел монашески чин, но вече се трудел като монах, изпитвайки себе си може ли да понесе подвига на монашеския, пълен със скърби, живот. И така живял много години, почти до средата на царуването на Никифор.

След отиването на светейшия цариградски патриарх Тарасий при Господа, блаженият Никифор, мирянин по външен вид и съвършен монах по живот, бил избран за патриарх и тогава приел монашески чин, бил ръкоположен за свещеник, а след това, против желанието си и по убеждение на цар Никифор, в пресветлия ден на светата Пасха бил възведен на архиерейския престол. И украсявал светата Църква с

поучителното си слово и добродетелния си живот, изправяйки неизправните, утвърждавайки правите и прогонвайки еретиците, като вълци от словесното стадо. В тези години гърците воювали с българите, цар Никифор отишъл на война и бил убит. След него царувал синът му Ставрикий, но за кратко, само за два месеца, след което починал. След Ставрикий царството приел благочестивият мъж Михаил, наричан Рангав , който преди имал сан киропалат. Две години по-късно го изгонил Лъв Арменец, който похитил скиптъра на гръцкото царство. Светейшият Никифор изпратил, преди венчаването му за царството, епископи с изповядване на православната вяра, молейки новия цар да подпише със собствената си ръка, по обичая на предишните благочестиви царе, обещание неизменно да се придържа към догматите на светата вяра, изложени в това изповядване. Лукавият и лицемерен цар на думи се показал усърден в благочестието и обещал да подпише изповядването, само не преди венчаването:

- Когато - казал той - ми бъде възложен царският венец, тогава ще подпиша.

Но вместо изповядването на вярата, лъжецът тайно подписал донесената му от еретиците книга, подчинявайки се повече на подобните на него хищни вълци, отколкото на истинските пастири. След това с голяма пищност и царска слава влязъл в катедралната Софийска църква; когато се извършвал обичайният чин на царското венчание и светейшият патриарх възлагал венеца на неговата недостойна глава, Бог му открил какъв ще бъде този цар: възлаганият царски венец в ръцете на патриарха се превърнал в трънен венец и с бодлите си болезнено изранявал ръцете на архиерея, който узнал, че това е знамение за скорошното гонение и мъчения от този цар, за което с душевно съкрушение известил своя клир.

На другия ден след венчаването свети Никифор отново

молел царя да изпълни обещанието и да подпише изповядването на правоверието, следвайки примера на предишните благоверни царе, но Лъв вече бил стъпил на пътя на лъжата и осквернявайки царската порфира, решително отказал да изпълни предложението на светителя. Минало известно време и царят започнал явно да хули светите икони, въоръжавайки се не против враговете, нападащи Гърция отвсякъде и опустошаващи я, а против иконите на Христа, на Пресвета Богородица и на всички светии, и против тези, които им се покланят. Като събрал при себе си всички епископи и свещеници, отлъчени по правилата за различни провинения от служение в божествения олтар, той им дал място в царските палати, и ги хранел като хищни зверове, търсейки чрез това да спечели разположението на тези, чийто "бог е коремът"; царят често беседвал с тях, поучавайки се в иконоборческата ерес, и се съветвал с тях по какъв начин да възстанови хулния догмат против иконите, отхвърлен от седмия Вселенски събор. За да ги склони по-лесно към единомислие със себе си, той им обещал не само да им върне предишните звания, от които били лишени, но и да увеличи почестите им. Възгордели се поради милостта на царя, те започнали усърдно да му помагат, като навсякъде притеснявали правоверните с преследване. От името на царя събрали от всички места голямо множество книги и заедно ги разглеждали; и ако намирали някоя еретическа книга, написана против иконите, я приемали с радост, като чисто Евангелие, а ако се срещала книга, написана против иконоборческата ерес, веднага я хвърляли в огъня като мерзост. След това царят заповядал на всички гръцки епископи да се съберат в Цариград на събор. Епископите тръгнали, всеки от своето място, и като пристигнали в града, по обичая се явили пред светейшия патриарх Никифор. Царят заповядал незабавно да уловят епископите и да ги хвърлят в тъмница; тези от тях, които поради страх от неговия страшен гняв и преследване, се

съгласявали на еретическо единомислие с него, той освобождавал от веригите и тъмницата и удостоявал с почести, а непоколебимо пребиваващите в правоверието безчестно угнетявал с вериги и измъчвал с глад и жажда. Под влияние на страха, твърде много се присъединявали към единомислие с царя и еретическото сборище придобило значителна сила. Лъжеучителите започнали дръзко и свободно да разпространяват по всички църкви своите хулни лъжеучения, скланяйки народа да не почита светите икони, изгонвали от църквите истинските учители на православието, причинявали им зло, и даже самия светейши патриарх, богогласната тръба, се опитвали да принудят към мълчание и да му забранят да влиза в катедралната църква.

Божият светител, Никифор, чувайки и виждайки всичко, което става в Църквата, непрестанно и със сълзи се молел Бог да съхрани Своята Църква непорочна и да запази стадото Си невредимо от еретиците. Призовавайки към себе си много правоверни, той ги увещавал, молел и наставлявал: да не се приобщават към еретиците, да избягват техния квас и тяхното учение като ухапвания от змия, да не се страхуват от лютото време и заплахите на мъчителя, убиващ тялото, а не душата.

- Ако и целият народ се отклони към ерес заедно с царя - учел той - и само малцина останат верни на правата вяра, то нека тези, които са останали, да не се смущават от своята малобройност, защото Господ благоволи не към множеството: Той благоволи към един боящ се и треперещ пред словото Му повече, отколкото към множеството пренебрегващи страха Божий, според Своите думи в Евангелието: “Не бой се, малко стадо! Понеже вашият Отец благоволи да ви даде царството”.

След това светейшият патриарх повикал при себе си най-известните архиереи: Емилиан Кизически, Евтимий Сардийски, Иосиф Тесалонитски, Евдоксий Аморейски,

Михаил Синадски, Теофилакт Никомидийски, Петър Никейски и много други свети отци, в числото на които били Теодор Студит, Никита, игумен Мидийски, и други правоверни мъже. След дълга беседа с тях за почитането на светите икони, водена въз основа на божественото Писание и преданията на светите отци, вечерта той отишъл в катедралната църква “Света София” и започнал всенощно пение, молейки Бога за мир на Църквата и избавянето от ереста. Царят, като узнал за това, се смутил и изплашил, че патриархът ще вдигне бунт против него сред народа, събрал се в голямо множество на всенощното пение в църквата: той знаел, че народът обича патриарха, и всички с желание ще му се подчиняват даже до готовност да умрат за него. На разсъмване царят изпратил в църквата да кажат на патриарха:

- Защо смущаваш народа и кроиш козни против царя, който желае общ мир и единомислие? Защо възбуждаш към бунт безумните хора и искаш да изпълниш царския град с кръвта на междуособна война?

Светейшият патриарх отговорил на изпратените от царя:

- Ние не мислим за нищо подобно на това, което казвате; даже и на ум не ни е идвало това, което мисли за нас царят, който ви изпраща. Събрали сме се в Божия дом не за някакъв враждебен съвет срещу царя, но за славословие на Бога, за моления и молитви, да се умилостиви Бог и да огради с мир Своята Църква, царя и целия народ, да прекрати еретическите вълнения, и да утвърди всички в единомисленото правоверие.

Изпратените казали:

- Не, не е така, както казваш: ти едно говориш с устата си, а друго мислиш в сърцето си, и искаш да изпълниш замисленото. И тъй като явно се готвиш да въстанеш против царя, тогава ти и твоите единомишленици при настъпването на

деня идете в царския дворец и там отговорете на зададения ни въпрос, за да може и царят подробно да узнае за вашите намерения.

Като казали така, изпратените си тръгнали. Всички, които били в църквата, и видели и чули това, разбрали какво предстои да се случи - какво гонение и зло предстои да понесе Божият служител, и цялата Христова Църква, и започнали да се молят още по-усърдно, с много сълзи и въздишки. След края на всенощното бдение светейшият Никифор застанал в средата на църквата и поучавал на всеослушание:

- Възлюбени, събрани от Божия Дух! Кой е очаквал, че светата Църква ще претърпи такива беди, каквито виждаме сега? Вместо радост я постига печал и от тишина тя преминава в смущение. Пасящата на добра паша словесното свое стадо бива похищавана от развратилите се, и Майката, увещаваща всичките си чеда към единомислие, се раздира на части! Тази Църква, която Христос придоби със Своята честна кръв, която запази чиста от всякакъв порок, огради с апостоли, пророци и мъченици и светии от всички чинове и показа като рай, украсен и ограден със стени - сега какви беди търпи от хора, които по външност са подобни на нас, а в действителност се намират далече от нас, станали са наши врагове и в злобата си са стигнали дотам, че заедно с образа нанасят безчестие и на този, който е изобразен на него, и заедно с изписания на дъска Христов лик отхвърлят и Самия Христа: защото както честта, така и безчестието, отдавано на образа, се отнасят към този, който е изобразен на иконата. Сега враговете на правдата унищожават древното църковно предание и узаконяват ново, противоположно на предишното, изобретено от еретиците, и с това смущават душите на верните. Братя и чеда! Моля ви да не бъдем боязливи и малодушни, заплахите им да не ужасяват сърцата ни; да очакваме Божията помощ. Враждуващите против нас и

стремящи се да потъпкат правдата в Църквата са подобни на плуващите срещу течението на реката: те, в края на краищата, ще изнемогнат и ще се окажат на дъното, защото истината е непобедима, и увенчава почитащите я, побеждавайки воюващите против нея. Който се придържа към нея, той и без оръжие ще победи врага; а който се е лишил от нея, лесно ще бъде победен, макар и да е въоръжен за война. Свидетели на думите ни са тези, за които говорим: те нямат никакво познание за истината, над тях се надсмиват даже децата, учещи по буквара, защото те противоречат на самите себе си в своите суетни мъдрувания, изяждайки плътта си, подобно на беснуващи. Разбирате ли какво казвам, братя?

Всички присъстващи в църквата възкликнали:

- Знаем и сме убедени, светейши отче, че нашата православна вяра е истинна, и всички ние сме готови да умрем за нея.

Патриархът казал:

- Братя, ние трябва да пребъдваме в съгласие и единодушие в изповядването на православната вяра, за да не могат нашите противници да откъснат нито един към своето злочестие: защото по Христовата благодат ние сме повече от тях.

Хората, викайки с гръмък глас, отново дали твърдо обещание да стоят зад Църквата. След продължителна беседа с народа в църквата, с настъпването на деня светейшият патриарх сложил на раменете си омофора и заедно с епископите, игумените и целия клир се отправили към царския дворец. След него тръгнало и множество народ. Когато патриархът с православните достигнал до вратите на двореца, всички били спрени, бил допуснат единствено първосветителят. Обикновено гръцките царе вземали благословение от патриарха и взаимно целували десницата си в знак на духовна

любов. А злочестивият Лъв Арменец не оказал на влизащия патриарх обичайното почтително приветствие, не поискал благословението му, даже не му предложил да седне, но гледайки заплашително към него, заговорил гневно:

- Какъв е този разкол сред вас, какви се тези коварни планове и бунт срещу царската чест? Без наше знание свиквате събори, смущавате народа и го подтиквате към вълнения и бунт? Да свиквате събори без наше разрешение и наш съвет и да разпространявате сред народа, че ние се придържаме към зловерието, а не към църковното учение - това не е ли явна вражда и начало на раздори? Ако искахме да изкореним правите, наричани от вас древни, устави, то би било справедливо да ни хулите, унижавате и обвинявате в злочестива ерес; а сега, когато от любов към правоверието желаем да премахнем раздорите и несъгласията и да приведем всички към единство на вярата, защо ни хулите, враждувате срещу нас и казвате, че ние създаваме неприятности в Църквата, когато ние се грижим за нейния мир и тишина? Нима не знаеш, че много народ се отделя от Църквата, смущавайки се от това, че се изписват и поставят икони; отделящите се носят книги и показват в тях словата от божественото Писание, с които се забранява да се изписват икони и да се почитат? И ако не дадете отговор на поставените от тях въпроси, тогава какво ще спре разделението на вярата, която вече никога няма да постигне единство? Затова заради тези, които се вълнуват в ума си и се смущават поради недоумение, трябва незабавно да влезете в спор с отделящите се (от Църквата) заради иконите. Нашата власт желае и заповядва или да ги опровергаете и да ги приведете към вашето мнение, или, победени в спора, сами да им се покорите; тогава и ние, като видим къде е истината, ще се присъединим към по-добрата страна и ще я утвърдим с нашата царска власт, та по този начин непоколебимо да я отстояваме.

Светейшият Никифор отговорил на царя:

- Не, моля твое величество, не ни смятай за виновни в разколи и смутове. Ние не сме се ползвали даже от молитвата, като оръжие против твоята царска власт, защото от Божественото Писание сме се научили да се молим за царя и да не му желаем зло. Също така не превръщаме в еретическо мъдруване и пагуба здравите слова и учения на вярата, защото учителят на правдата, свети Иоан Богослов, заповядва да не приемаме в дома си дръзващите да вършат подобни дела и да не ги поздравяваме. Със сигурност е известно не само на нас, но и на всеки, който притежава макар и малко разум, че мирът и тишината са нещо много добро, и ако някой бива виновен в нарушаване на мира, с пълно право всички трябва да го наречем злодей. Добър е този цар, който умее да превръща войната в мир, и вълнението в тишина; а ти с твоите съмишленици си замислил да предизвикаш борба в Църквата, пребиваваща в мир, и оставяйки светите закони, според които се прославя Христовият кръст и благочестието озарява вселената със светлина, си предложил да се въведе помраченото учение на пагубни хора, което нито една от Църквите не приема: защото нито Иерусалим, нито Рим, нито Александрия, нито Антиохия отхвърлят иконите на Христа, на Пресвета Богородица, на апостолите и другите Божии угодници, но напротив, благочестиво ги почитат според преданието на светите отци. Кой от Вселенските събори, утвърдил чрез Светия Дух догматите на православната вяра, е одобрил и приел иконоборческите мъдрувания? Затова и ти, царю, не възстановявай отхвърлената ерес и не въвеждай в светата Църква едно вече осъдено мъдруване. С еретиците няма да влизаме в спор, защото каква нужда има да се препираме за това, което съборно от светите отци е вече опровергано, отхвърлено и предадено на анатема?

На това царят възразил на светейшия патриарх:

- Не на Моисей ли Бог е казал: “Не си прави кумир и никакво изображение на онова, що е горе на небето, що е долу на земята, и що е във водата под земята: не им се кланяй и не им служи”? На какво разумно основание вие изписвате икони, и тази чест, която подобава на Самия Бог, отдавате на създадените от вас образи и икони? Което идолопоклонниците са вършели в древността, това правите и вие сега, пренебрегвайки Божията заповед, дадена на Моисей, а чрез него и на нас, новоблагодатните, верни християни?

Светейшият Никифор отговорил:

- Нима ти не знаеш защо на израилтяните след излизането им от Египет е била дадена заповед от Бога да не си правят кумири и всякакво подобие? Поради това, че животът в Египет приучил израилтяните към нечестието и идолопоклонническото многобожие на египтяните, които боготворели ту някои хора, отдавна умрели, ту небесните птици, земните зверове, влечугите, рибите и различни чудовища, правели им подобия и им се покланяли като на истинния Бог. За да изкорени идолопоклонството сред израилтяните, към което били привикнали в Египет, Бог им дал заповед да не правят кумири и никакво подобие, но не е забранил да изписват честни образи и икони, които служат не за унижаване, а за умножаване на Богопочитанието. Защото не е ли създал Моисей по заповед на същия Този Бог скинията, и обковал със злато от всички страни Ковчега на завета, в който се пазели скрижалите, Аароновия жезъл и маната? Нима не Бог е заповядал да направят златни херувими и да ги поставят над кивота в скинията, и по завесите на скинията нима не били изтъкани подобия на херувимските лица? И всичко това не се ли почитало от израилтяните като честно и божествено, а пред всичко това те не се ли покланяли на Бога и не принасяли ли жертви? Когато те се покланяли и принасяли жертви пред скинията, кивота и херувимите, то не

на скинията, нито на кивота, нито на херувимите се покланяли и принасяли жертви, но на самия Бог, живеещ на небесата; а скинията, кивота и това, което било в него, и подобията на херувимите те почитали честно, като божествени, а не обоготворявани предмети, както постъпваме и сега, покланяйки се на светите икони, палейки пред тях свещи и кандила. Ние се покланяме не на дъската и на боите, но на самия лик на Христа, на въплътения Бог, изобразен на иконата, и не Христовото Божество изписваме на иконата - защото То, като невидимо и непостижимо, не е възможно да се изобрази, - но изобразяваме Христовото човечество, видяно някога с човешки очи и осезавано с ръка, и не наричаме Христовата икона Бог, но изображение на лицето на Христа Бога. Пред иконата на Христа Бога ние Му се покланяме като на Бог, а Христовата икона почитаме като божествен предмет, но не я обожествяваме. Същото трябва да кажем и за иконата на Пресвета Богородица и на другите светии, в които се почита Сам Бог, дивен в Своите светии. Но започвайки с ветхозаветното, ние още не сме завършили. Нима Бог не е заповядал на Моисей да издигне в пустинята медна змия, та хората, ухапани от змии, да идват и да поглеждат към нея? И тази медна змия не е ли била чудотворен образ, чудесно изцеляващ тези, които претърпявали ухапване от живи змии? Защото тази змия имала целебна сила не сама по себе си, но от Този, Когото предизобразявала. Тя била предобраз на Христа, нашия Спасител, Който трябвало да се издигне на кръстното дърво, според думите, казани по-късно от Самия Христос в Евангелието: “и както Моисей издигна змията в пустинята, тъй трябва да се издигне Син Човеческий”. И какво чудно има в това, че и сега светите икони биват чудотворни, щом още във Ветхия завет ставали чудеса от медната змия? Но както тази змия вършела чудеса не сама по себе си, а със силата на Този, Когото предизобразявала, така и светите икони биват чудотворни със силата на изобразените на тях

лица. Да си припомним и Соломоновия храм: вменил ли Бог в грях на Соломон това, че в построения храм той направил други, освен направените от Моисей, по-големи златни херувими, и изобразил техни подобия по стените, стълповете и вратите и направил медно море на дванадесет изваяни вола? Бог не само не му вменил това в грях, но даже показал, че това дело Му е благоугодно, когато Сам посетил този храм и всичко, което е в него, защото е казано: “облак изпълни дома Господен. И свещениците на можеха да стоят на службата поради облака, понеже сиянието Господне изпълни храма Господен”. И така, споменатата преди от тебе, царю, заповед на закона Божий да не се правят всякакви подобия, дадена на Моисей унищожава само езическото идолопоклонство, а не нашето християнско благочестие, - почитането на светите икони. Ако Бог с тази Своя първоначална заповед изобщо забраняваше всяко изписване и подобие на честните лица, както забранявал нечестивите изображения, то би противоречал Сам на Себе Си, заповядвайки след това на Моисей, както беше казано, да устрои скинията и нейните принадлежности, както и да издигне направена от мед змия. Но не подобава да се говори така: Бог не противоречи Сам на Себе Си, и както е верен във всичките Си слова, така е свят и във всичките Си дела. Той е заповядал със слово да не се правят езически кумири; а да се изобразяват свети икони за църковно украшение и слава Божия - на това е научил на дело, и Сам е наставил Моисей, заповядвайки да се изобразят подобия на лицата на херувимите.

Това и още много други неща говорили царят и патриархът за светите икони отначало насаме, а след това вътре били допуснати и стоящите зад вратите епископи и духовници. Влезли и много сенатори: царят извикал и въоръжени войници с голи мечове за заплаха на тези, които не искали да се съгласят с него. Какво е ставало там, какви разсъждения и

какво величие на душата и смелост са показали безстрашните сърца - за това е написано в житието на преподобни Теодор Студит (24.11 - 11 ноември по църковния календар) и на свети Никита Изповедник (16.04 - 3 април по църковния календар). Всичко това завършило с гнева и яростта на царя и изгонването с безчестие от царския дворец на патриарха и цялата му дружина. Епископите, които били при светейшия Никифор, веднага били изпратени на заточение на различни места, но патриархът бил оставен на мястото си още известно време, отчасти поради това, че не се решавали окончателно да му сторят зло, отчасти поради страх, че народът може да се вдигне на въстание и бунт заради него. Духовниците и много монаси били бити и измъчвани с глад и жажда в тъмници и затвори, за да бъдат принудени към ерес.

Светейшият патриарх, виждайки, че царят напълно е отпаднал от правоверието и Църквата е сериозно смутена, духовенството е подложено на гонение и страда, писал до царицата, увещавайки я да даде на царя необходимия съвет да прекрати това гонение, писал също и да градоначалника Евтихиан, съмишленик на царя и верен негов съветник. Воден от апостолска ревност и пророчески дух, към увещанията добавил и следните строги думи:

- Ако не престанете да развращавате и отклонявате от правите Господни пътища, наказващата Божия ръка скоро ще бъде върху вас.

Но светият патриарх не само не могъл да убеди упоритите, но даже ги предизвикал към още по-голяма ярост. Царят изпратил един патриций Тома да отнеме от патриарха управлението на катедралната църква “Света София” и да не допуска той да служи в нея и да произнася поучения пред народа, така че патриархът бил като на заточение в дома си, не излизайки никъде. От печал и от много подвизи той

изнемогнал телесно, разболял се и легнал на легло, очаквайки края си; еретическото сборище не преставало да се вълнува и желаело спор с него. Царят и неговите съмишленици изпратили брата на царицата, на име Теофан, със сан спатарий, при светейшия патриарх, за да го доведе за спор с тях. Светецът отговорил на изпратения:

- Пастирът, лишен от овците си, не излиза на борба с вълка, и търсещият здраве за себе си не се бори със зверовете. Защо вие, след като ми отнехте поверените ми Христови овци, ме призовавате към спор, за да се боря сам с еретиците като с вълци? Ако желаете това, то върнете ми моите овци, освободете от оковите и тъмниците свещениците и духовниците, и нека всеки заеме своето място, да бъдат върнати от изгнание архиереите и отново да заемат своите престоли, а намиращите се на техните места еретичестващи лъжеепископи, които са възведени неправилно, да бъдат низвергнати, и всички правоверни, гонени и страдащи, да получат отдих (от гоненията) и първоначалната си свобода: тогава, ако бъде угодно на Бога и ако оздравея, ще бъдем готови съборно да изобличим гибелната злоба на еретичестващите. Съборът и беседата за вярата подобава да бъдат в голямата катедрална Църква, където Сам Христос Бог присъства в Пречистите Тайни, а не в царския дворец, защото за църковното подобава да разсъждаваме в Църквата, а в двореца - да устройваме светските дела.

С такъв отговор Теофан се върнал при изпратилите го. Те още повече се озлобили срещу патриарха и отново изпратили при него още няколко от своето сборище, за да го призоват вече на съд. Светият патриарх им възразил:

- Кой ме призовава на съд? Някой от патриарсите ли - римският, александрийският, антиохийският или иерусалимският? Ако ги няма във вашия събор, то при кого да

отида? Или вие призовавате мене, патриарха? Вие ли, беззаконни, ще съдите мене, законния пастир? Няма да отида при моите явни врагове, които, като люти зверове, са се приговили да ме разкъсат, без вина от моя страна. И как да тръгна болен, когато не съм в състояние даже да стана от леглото? Нима с леглото ще ме вземете и ще ме понесете?

И тези пратеници се върнали без успех. Тогава еретическото сборище, изпълнено с яростна злоба, незаконно лишило от сан с нищо невинния, свят и богоугоден мъж, патриарх Никифор, и го предало на анатема, самото то бидейки достойно в най-висша степен за низвергване и проклятие; те предали на анатема не само свети Никифор, но и неговите предшественици, правоверните светейши патриарси Тарасий и Герман. С това и завършило лукавото еретическо сборище.

Късно вечерта царят изпратил войници да вземат Никифор от патриаршеския дом и да го отведат на заточение. Свирепите войници се приближили към дома с оръжие и с тояги, предизвиквайки шум и смут, злословейки светейшия Никифор и предишните патриарси Герман и Тарасий. Като чул това, патриархът се просълзил и благодарил на Бога, че се е сподобил с такива злословия за православието. Споменатият патриций Тома, на когото царят поверил катедралната църква “Света София”, бидейки заедно с това и пазител на патриаршеския дом, заповядал на войниците да прекратят шума, здраво затворил входните врати на патриаршеския дом, отишъл при царя и му казал:

- Господарю! Няма нужда от много войници, иначе народът, като чуе шума, ще се събере и ще направи нещо лошо; изпрати само двама мъже и няколко слуги с тях, за да изнесат патриарха на ръце, защото той е много болен и не може да върви сам.

Царят така и направил - заповядал на войниците да се

отдалечат от патриаршеския двор, а след час изпратил двама мъже от двореца; и светейшият Никифор бил изведен, или по-скоро изнесен от своя дом. Желаейки да се помоли в своята голяма престолна църква “Света София”, той влязъл в нея, поддържан от двамата мъже, заповядал да запалят свещи и да кадят с тамян, легнал кръстообразно на земята и дълго се молел, оросявайки със сълзи земята. След това станал, като видял някои православни, влезли в храма и плачещи за патриарха, той ги благословил, за последен път се простил с тях с думите:

- Чеда, аз ви намерих правоверни християни и ви оставям такива.

И излязъл от църквата. Войниците го качили на колесница, и в полунощ, когато всички спели, го отвели на брега на морето. Тук го качили на една лодка и го откарали в Хрисопол, на едно място, наречено Волуе, където имало манастир. Така бил невинно свален от своя престол великият Божий угодник светейшият патриарх Никифор, след деветгодишно управление на Христовата Църква. Не след дълго той бил изпратен още по-далече - на остров Проконис, в манастира на светия великомъченик Теодор. Когато, пътувайки към този остров, минавали с кораб покрай страната, където се намирал преподобни Теофан, игуменът на голямата обител, двамата свети мъже с прозорливите си очи се видели един друг и се поздравили. Преподобни Теофан, бидейки в келията си, заповядал на своя ученик да сложи горящи въглени в кадилницата, запалил свещи, сложил върху въглените тамян и се поклонил до земята, сякаш беседвайки с някое лице, минаващо наоколо. Ученикът го попитал:

- Отче! Какво правиш? На кого се поклони и с кого беседваш?

Преподобният отговорил:

- Светейшият патриарх Никифор, несправедливо изгонен за правоверието, отива на заточение и минава с кораб покрай тази страна; затова запалихме свещи и тамян, за да отдадем на патриарха подобаваща чест.

В това време светейшият патриарх Никифор, намирайки се в кораба, внезапно преклонил колене, поклонил се на светия старец и протягайки ръце във въздуха, му дал благословение. Един от тези, които били със светейшия на кораба, го попитал:

- Кого благославяш, светейши отче, и пред кого преклони колене?

Патриархът отговорил:

- Теофан Изповедник, игуменът на голямата обител, ни приветства и ни почете със запалени свещи и тамян, и аз от своя страна му се поклоних, защото и той не след дълго ще пострада, подобно на нас.

И това скоро се сбъднало. Като достигнал мястото на своето изгнание, Христовият светител Никифор прекарал там тринадесет години, в утеснение и чести боледувания, търпейки оскъдност в най-необходимото, и отишъл във вечния покой при Господа. Преставяйки се, той с радостна душа произнесъл думите на Давид: “Благословен Господ, Който не ни предаде за плячка на техните зъби. Душата ни се избави като птица от примка на ловци: примката се скъса, и ние се избавихме”. Като казал това, той предал душата си в ръцете на своя Господ, верните плачели за него, а еретиците се радвали. Честното му тяло било погребано в църквата на свети великомъченик Теодор. След това, когато ересиарсите починали, иконоборческото гонение се прекратило и отново възсияла тишина и правоверие, честните мощи на свети Никифор били пренесени на 13 март 846 г. в Цариград, при царуването на Михаил, син на Теофил, и майка му Теодора, и с

чест били положени в катедралната църква “Света София”, за слава на Христа, нашия Бог, с Отца и Светия Дух прославян во веки. Амин.

Тропарь святителя Никифора

глас 4

Правило веры и образ кротости,/ воздержания учителя/ яви тя стаду твоему/ Яже вещей Истина:/ сего ради стяжал еси смирением высокая,/ нищетою богатая,/ отче Никифоре,/ моли Христа Бога// спастися душам нашим.

Ин тропарь святителя Никифора

глас 4

Иже первороднаго Царства отец,/ правоверный службы истинный пастырь бысть, преподобне,/ Царя града, Церкви всех матере явися светильник, Никифоре,/ моли Христа Бога,/ да спасет души наша.

Кондак святителя Никифора

глас 4

Победы венец с Небесе,/ о Никифоре преславне,/ яко прием от Бога,/ спасай верою почитающия тя,// яко священноначальника Христова и учителя.

(Приел от Бога небесен венец, преславни Никифоре, спасявай почитащите те с вяра, като Христов свещеноначалник и учител.)

ЧЕТИ-МИНЕИТЕ